

## ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

### Factors Related to the Agricultural Extension Practice of Village Agricultural Volunteers in Photharam District, Ratchaburi Province

วิวัฒน์ ภูพร้อม<sup>1</sup>, นิสากอร์ ลีชานพานิชยกิจ<sup>1</sup>, และ นริศรา โสมณวัตร<sup>1</sup>

Wiwat Phoproom<sup>1</sup>, Nisakorn Leechanpanitchayakit<sup>1</sup> and Naritsara Somanawat<sup>1</sup>

#### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านที่มีต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร ประชากรที่ใช้วิจัย ได้แก่ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 113 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอ (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $p \leq 0.01$ ) คือ ทักษะคิด และความเป็นผู้นำทางสังคมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ คือ กิจกรรมพัฒนาการเกษตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร และหน่วยงานไม่มีแบบฟอร์มการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานในการฝึกอบรม คือ ต้องการความรู้เรื่องการจัดการศัตรูพืชอย่างยั่งยืน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ การผลิตข้าวคุณภาพดี ข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน คือ หน่วยงานภาครัฐต้องให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และมีงบประมาณให้เพียงพอในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร

คำสำคัญ : ส่งเสริมการเกษตร อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

#### ABSTRACT

The objectives of this research were to study on the practical levels of agricultural extension and the factors related to the agricultural extension practice of village agricultural volunteers in Photharam district, Ratchaburi province. Problems and recommendations effected to the agricultural extension practice. The samples are 113 village agricultural volunteers in Photharam district, Ratchaburi province. Statistics used for data analysis were percentage, means, standard deviation and stepwise multiple regression analysis. The study found that the agricultural extension practice of village agricultural volunteers in Photharam district, Ratchaburi province were moderate level.

<sup>1</sup> สำนักงานเกษตรอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี กรมส่งเสริมการเกษตร

<sup>1</sup> Photharam District Agricultural Office, Ratchaburi Province, Department of Agricultural Extension

Factors related to the agricultural extension practice of village agricultural volunteers were attitude and social leadership, significantly at  $p \leq 0.01$ . Considering their problems on their role performance, it was found that they mainly had problem that activities for agricultural extension which they were assigned to do were not consistent with agriculturist' needs and the related sectors had no official form to keep the record of their plant production and a certain report schedule. For the development of their role performance they suggested that there should have been training courses on sustainable pest management, sufficiency economy philosophy and good quality rice production, respectively. The important suggestions were increasing their proficiency government agencies must support the equipments and budget for the operations of agricultural extension projects should have been sufficient.

**Key Words:** Agricultural extension, Village Agricultural Volunteers

E-mail: small480@hotmail.com

## คำนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีบทบาทหน้าที่และภารกิจครอบคลุมงานด้านการเกษตรทุกด้าน งานแต่ละด้านมีหน่วยงานภายในสังกัดรับผิดชอบดูแล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพ ตามนโยบายของรัฐบาล แต่ในปัจจุบันอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ มีจำนวนลดน้อยลงทุกปี ทำให้ไม่สามารถดูแลเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง ประกอบกับภาคการเกษตรนั้น มีความหลากหลายและเกี่ยวข้องกับการเกษตรหลายสาขา จึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายและเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา ที่ผ่านมามีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดของกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี พ.ศ. 2554 จึงได้ดำเนินการรับสมัครเกษตรกรจากทุกหมู่บ้านและคัดเลือกเป็นตัวแทนหมู่บ้านละ 1 คน เรียกว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) เพื่อปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และในปี พ.ศ. 2555 ได้ดำเนินโครงการพัฒนาอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน โดยจัดอบรมถ่ายทอดความรู้การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรและจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประเด็นเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน การขึ้นทะเบียนเกษตรกร การขึ้นทะเบียนผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยพิบัติ

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เพื่อนำผลการศึกษาวិจัยไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ให้สอดคล้องกับปัญหาและสถานการณ์จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

## วิธีวิจัย

### เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม แบบปลายปิด (Close-ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สภาพเศรษฐกิจ และสังคม ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร ทักษะคิดต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

### กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 113 ราย คำนวณโดยใช้สูตร Yamane (อนันต์, 2546) และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 156 ราย

### สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) (สมบัติ, 2546) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ 13 ตัว คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำเกษตร ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร จำนวนแรงงาน รายได้จากการทำการเกษตร การเข้ารับการฝึกอบรม การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ความเป็นผู้นำทางสังคม การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร และทัศนคติต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร กับตัวแปรตามคือ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตร

## ผลการวิจัยและวิจารณ์

### ข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการทำเกษตรมากกว่า 20 ปี ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ และมีรายได้สุทธิจากการทำการเกษตรมากกว่า 200,000 บาทต่อปี อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารด้านการเกษตรจากโทรทัศน์ มีการเข้ารับการฝึกอบรม 1-2 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 59.3 มีการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 1-2 ครั้งต่อปี (39.8 %) นอกจากนี้อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้นำทางสังคม (61.1 %)

### ความรู้ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีความรู้ในการปฏิบัติงานเมื่อเกิดภัยธรรมชาติต้องดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติภายในระยะเวลา 2 เดือน น้อยกว่าร้อยละ 50 (ตารางที่ 1) เนื่องจากอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านไม่ทราบหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 และหลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติปลีกย่อยเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2549 ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติให้ทันภายในระยะเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่เกิดภัย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551)

## ตารางที่ 1 ความรู้ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

n=113

ความรู้ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	มีความรู้ถูกต้อง (ร้อยละ)
1. เมื่อเกิดภัยธรรมชาติต้องดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติภายในระยะเวลา 2 เดือน	47.80
2. ผู้ประสบภัยธรรมชาติต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตรก่อนเกิดภัยธรรมชาติเท่านั้น จึงจะได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการ	99.10
3. การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด เกษตรกรต้องเป็นเจ้าของผลผลิตเท่านั้น จึงจะสามารถขึ้นทะเบียนได้	97.30
4. เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด ต้องทำการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจและมีพืชยืนต้นอยู่ในแปลง ในวันขึ้นทะเบียน วันประชาคม และวันตรวจสอบพื้นที่	92.00
5. เกษตรกรแต่ละครอบครัว สามารถขึ้นทะเบียนผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด ได้แปลงละ 1 ครั้งต่อรอบการผลิต	94.70
6. พืชเศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด คือ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อยโรงงาน	90.30
7. การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน จัดทำปีละ 2 ครั้ง	76.10
8. แผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้านประกอบไปด้วย แผนถ่ายทอดเทคโนโลยี แผนการลงทุน (ธุรกิจชุมชน) และแผนปรับปรุงฟื้นฟูทรัพยากร	92.00
9. การขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรต้องนำหลักฐานประกอบการขึ้นทะเบียน คือ บัตรประจำตัวประชาชนของผู้ขอขึ้นทะเบียน ทะเบียนบ้านของผู้ขอขึ้นทะเบียนหรือสำเนาที่มีรายชื่อบุคคลในครัวเรือน และหลักฐานแสดงสิทธิการถือครองที่ดิน	76.10
10. เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตรไว้แล้ว เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการทำกรเกษตร ไม่จำเป็นต้องมีแก้ไขหรือปรับปรุงข้อมูลทะเบียนเกษตรกร	72.60
11. เกษตรกรที่ทำการเกษตรด้านพืชต้องขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรด้านประมงต้องขึ้นทะเบียนกับกรมประมง และด้านปศุสัตว์ต้องขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์	91.20
12. เมื่อพบการระบาดของโรคและแมลงในด้านพืช ประมง และปศุสัตว์ ต้องดำเนินการแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบโดยด่วน	100.00

## ทัศนคติของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 3.98 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5.00 คะแนน ถือว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับสูง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ทักษะคิของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร

n=113

ทัศนคติ	ร้อยละ					$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ผลการ ปฏิบัติงาน
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน	20.40	63.70	15.90	-	-	4.04	0.60	สูง
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	19.50	64.60	15.90	-	-	4.04	0.60	สูง
3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเกษตรในด้านต่างๆ ให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านที่รับผิดชอบ	27.40	54.00	17.70	0.90	-	4.08	0.70	สูง
4. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ	15.90	54.90	22.10	4.40	2.70	3.77	0.87	สูง
5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรสามารถแก้ไขปัญหาทางการเกษตรให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้าน	23.90	60.20	15.90	-	-	4.08	0.63	สูง
6. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการรวบรวมปัญหาความต้องการและข้อเสนอแนะทางด้านการเกษตรจากเกษตรกรไปสู่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	24.80	58.40	15.90	0.90	-	4.07	0.66	สูง

## ตารางที่ 2 (ต่อ)

n=113

ทัศนคติ	ร้อยละ					$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ผลการ ปฏิบัติงาน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการ จัดทำระบบฐานข้อมูล การเกษตรของหมู่บ้าน	22.10	57.50	16.80	2.70	0.90	3.97	0.76	สูง
8. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการ ที่อาสาสมัครเกษตร หมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางใน การให้บริการทาง การเกษตร เช่น เก็บ วิเคราะห์ตัวอย่างดิน ตรวจสอบสารตกค้างใน ผลผลิต เป็นต้น	15.00	58.40	20.40	6.20	-	3.82	0.76	สูง
9. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการ มีส่วนร่วมเป็นวิทยากรหรือ การสนับสนุนการจัดการ เรียนรู้และการถ่ายทอด เทคโนโลยี การเกษตรให้แก่เกษตรกร ในหมู่บ้าน	16.80	52.20	26.50	4.40	-	3.81	0.76	สูง
10. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการ ปฏิบัติงานส่งเสริม การเกษตรเป็นประโยชน์แก่ เกษตรกรและชุมชน	22.10	69.00	8.00	-	0.90	4.12	0.61	สูง
<b>คะแนนทัศนคติเฉลี่ย</b>						<b>3.98</b>	<b>0.71</b>	<b>สูง</b>

หมายเหตุ: การแปลความหมาย ระดับทัศนคติของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต่อการการปฏิบัติงานส่งเสริม

การเกษตร

ระดับคะแนน 1.00 – 1.50 หมายถึง ทัศนคติอยู่ในระดับต่ำมาก

ระดับคะแนน 1.51 – 2.50 หมายถึง ทัศนคติอยู่ในระดับต่ำ

ระดับคะแนน 2.51 – 3.50 หมายถึง ทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 3.51 – 4.50 หมายถึง ทัศนคติอยู่ในสูง

ระดับคะแนน 4.51 – 5.00 หมายถึง ทัศนคติอยู่ในระดับสูงมาก

### ข้อมูลด้านการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

จากการวิจัย พบว่า ในคะแนนเต็ม 2.00 คะแนน อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีคะแนนการปฏิบัติเฉลี่ย 1.41 คะแนน (ตารางที่ 3) ถือว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ สุวิสาห์ และคณะ (2555) พบว่า เกษตรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรีมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับการศึกษาของ พงษ์พันธ์ (2550) พบว่า ประมงอาสาในจังหวัดเชียงใหม่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานส่งเสริมการประมงอยู่ในระดับปานกลาง โดยอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ ท่านได้ประสานงานในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน (ข้อ 3) เนื่องจากเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านสามารถติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่เพื่อขอคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที และท่านได้เป็นศูนย์กลางในการรับแจ้งและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเกษตรในด้านต่างๆ ให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านที่รับผิดชอบ (ข้อ 6) เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเกษตรในด้านต่างๆ ทำให้เกษตรกรในหมู่บ้านได้รับข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเกษตรที่ทันสมัยและรวดเร็ว ทำให้เกิดการยอมรับนับถืออาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจากเกษตรกรเป็นอย่างดี ส่งผลให้อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามาทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ตารางที่ 3 คะแนนการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

การปฏิบัติ	ร้อยละ			$\bar{x}$	S.D.	ระดับผลการปฏิบัติงาน
	ปฏิบัติทุกครั้ง	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ			
1. ท่านได้เข้าร่วมกับกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน	54.90	35.40	9.70	1.45	0.67	ปานกลาง
2. ท่านได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้าน	39.80	47.80	12.40	1.27	0.67	ปานกลาง
3. ท่านได้ประสานงานในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน	55.80	39.80	4.40	1.51	0.58	มาก
4. ท่านได้ติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	59.30	31.90	8.80	1.50	0.66	ปานกลาง

n=113

## ตารางที่ 3 (ต่อ)

n=113

การปฏิบัติ	ร้อยละ			$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ผลการ ปฏิบัติงาน
	ปฏิบัติ ทุกครั้ง	ปฏิบัติ เป็นบางครั้ง	ไม่ ปฏิบัติ			
5. ท่านได้ประสานงานด้านการ พัฒนาการเกษตรระหว่าง คณะกรรมการอาสาสมัครเกษตร ตำบลและคณะกรรมการ อาสาสมัครเกษตรอำเภอ	46.90	44.20	8.80	1.38	0.65	ปานกลาง
6. ท่านได้เป็นศูนย์กลางในการรับแจ้ง และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการ พัฒนาเกษตรในด้านต่างๆ ให้แก่ เกษตรกรในหมู่บ้านที่รับผิดชอบ	53.10	45.10	1.80	1.51	0.54	มาก
7. ท่านได้เผยแพร่ความรู้ ให้คำปรึกษา ข้อแนะนำ ตลอดจนการบริการ ทางด้านการเกษตรแก่เกษตรกรใน หมู่บ้านที่รับผิดชอบ	46.90	51.30	1.80	1.45	0.53	ปานกลาง
8. ท่านได้ร่วมคิดและดำเนินกิจกรรม การพัฒนาการเกษตรตามที่ได้รับ มอบหมายจากหน่วยงานต่าง ๆ	52.50	44.20	3.50	1.49	0.57	ปานกลาง
9. ท่านได้รวบรวมปัญหาความ ต้องการและข้อเสนอแนะทางด้าน การเกษตรจากเกษตรกรเพื่อส่งต่อ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	48.70	46.00	5.30	1.43	0.60	ปานกลาง
10. ท่านได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ แจกจ่ายวัสดุการเกษตรให้แก่ เกษตรกร	34.50	36.30	29.00	1.05	0.80	ปานกลาง
<b>คะแนนการปฏิบัติเฉลี่ย</b>				<b>1.41</b>	<b>0.64</b>	<b>ปานกลาง</b>

**หมายเหตุ:** การแปลความหมาย ระดับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ระดับคะแนน 0.00 - 0.50 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ระดับคะแนน 0.51- 1.50 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 1.51- 2.00 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก



สำหรับปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านให้ความเห็นว่าการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานการเกษตรของหมู่บ้านเป็นสิ่งที่ไม่สำคัญ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐไม่มีแบบฟอร์มการจัดเก็บและการรายงานข้อมูลที่ชัดเจน สอดคล้องกับการศึกษาของสุวิสาส์ และคณะ (2555) พบว่า เกษตรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี หนึ่งในสามเห็นว่าปัญหาการเก็บรวบรวมสถิติข้อมูลการเกษตร เกิดจากหน่วยงานไม่มีการกำหนดแบบฟอร์มการจัดเก็บข้อมูลการเกษตรที่ชัดเจน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ควรมีการกำหนดแบบฟอร์มการจัดเก็บและการรายงานข้อมูลที่ชัดเจน รวมทั้งแสดงให้เห็นว่าการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานการเกษตรเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรของหมู่บ้าน สำหรับปัญหาในด้านการพัฒนาการเกษตร อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านให้ความเห็นว่าการพัฒนาการเกษตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ดังนั้นเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านควรมีการจัดทำประชาพิจารณ์ร่วมกับเกษตรกร เพื่อรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร ที่จะนำไปสู่กิจกรรมการพัฒนาการเกษตรที่ตรงความต้องการของเกษตรกรและสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ

#### ความต้องการความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรเพิ่มเติมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต้องการความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรเพิ่มเติมด้านการจัดการศัตรูพืชอย่างยั่งยืน ปรึกษาเศรษฐกิจพอเพียง และการผลิตข้าวคุณภาพดี ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ความต้องการความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรเพิ่มเติม

ความรู้	ร้อยละ					$\bar{x}$	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. การจัดการศัตรูพืชอย่างยั่งยืน	24.78	61.06	14.16	-	-	4.11	1
2. การผลิตข้าวคุณภาพดี	33.63	42.48	8.85	15.04	-	3.95	3
3. ปรึกษาเศรษฐกิจพอเพียง	24.78	57.52	15.04	2.65	-	4.04	2
4. เกษตรอินทรีย์	22.12	45.13	18.58	14.16	-	3.75	6
5. การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย	15.04	65.49	15.93	3.54	-	3.92	4
6. เทคนิคการถ่ายทอดความรู้	19.47	55.75	18.58	6.19	-	3.88	5
7. การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร/สถาบันเกษตรกร	14.16	49.56	23.89	8.85	3.54	3.62	7

n=113

#### ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์คะแนนการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่ามีตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ ทศนคติและความเป็นผู้นำทางสังคม มีความสัมพันธ์กับคะแนนการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.693 และการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัว มีผลต่อคะแนนการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 48.00 และถ้าใช้ทศนคติและความเป็นผู้นำทางสังคม

ไปพยากรณ์คะแนนการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร จะมีความคลาดเคลื่อนประมาณ 0.364 สามารถพยากรณ์คะแนนการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร จากสมการถดถอยพหุคูณ (ตารางที่ 5) ได้ดังนี้

$$\text{การปฏิบัติ} = 0.738 + 0.338 \text{ ทักษะคิด} - 0.490 \text{ ความเป็นผู้นำทางสังคม}$$

จากสมการสามารถอธิบายได้ว่า ถ้าอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีทักษะคิดต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรเพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่าจะทำให้การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเพิ่มขึ้น 0.338 หน่วย และถ้าอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านที่เป็นผู้นำทางสังคมเพิ่มขึ้น 1 คน คาดว่าจะทำให้การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านลดลง 0.490 หน่วย

**ตารางที่ 5** ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์คะแนนการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ตัวพยากรณ์	B	SE <sup>b</sup>	Beta	t
ทักษะคิด	0.338	0.071	0.353	4.752**
ความเป็นผู้นำทางสังคม	-0.490	0.075	-0.480	-6.501**
ค่าคงที่ (Constant)	0.738	0.337		2.191

n=113

$$R = 0.693, \quad R^2 = 0.480, \quad SE_{est} = 0.364, \quad F = 50.718^{**}$$

จากความสัมพันธ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ทักษะคิดของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในเชิงบวก ถ้าอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีทักษะคิดที่อยู่ในระดับสูง จะส่งผลให้การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรสูงมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของภัทรพล และสมัย (2553) พบว่า อาสาสมัครในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีทักษะคิดในเชิงบวกมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงาน ทำให้การปฏิบัติงานของอาสาสมัครสูงขึ้นไปสำหรับความเป็นผู้นำทางสังคมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในเชิงลบ คือ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านที่เป็นผู้นำทางสังคม จะส่งผลให้การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรลดลง อาจเนื่องจากอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านที่เป็นผู้นำทางสังคม ต้องปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบตามการดำรงตำแหน่งทางสังคมที่มากขึ้น ระยะเวลาในการปฏิบัติงานจึงจำเป็นต้องจัดสรรเพื่อนำไปปฏิบัติงานตามการดำรงตำแหน่งทางสังคม ทำให้ระยะเวลาในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรน้อยลง ส่งผลให้การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรลดลง ตรงกับการศึกษาของเอกมน (2547) พบว่า การดำรงตำแหน่งทางสังคมที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่การศึกษาของศุภรา (2543) พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี ที่ดำรงตำแหน่งอื่นทางสังคมมากจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรมาก แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

## สรุป

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรเหมาะสมในระดับปานกลาง แต่มีการปฏิบัติในเรื่องการประสานงานในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน และการเป็นศูนย์กลางในการรับแจ้งและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเกษตรในด้านต่างๆ ให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านที่รับผิดชอบอยู่ในระดับมาก สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $p \leq 0.01$ ) คือ ทศนคติและความเป็นผู้นำทางสังคม ปัญหาในการปฏิบัติงาน คือ กิจกรรมพัฒนาการเกษตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านควรมีการจัดทำประชาพิจารณ์ร่วมกับเกษตรกร เพื่อรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร ที่จะนำไปสู่กิจกรรมพัฒนาการเกษตรที่ตรงความต้องการของเกษตรกรและสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ

## ข้อเสนอแนะ

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต้องการความรู้เรื่องการจัดการศัตรูพืชอย่างยั่งยืน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการผลิตข้าวคุณภาพดี ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐจึงควรมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรให้ตรงกับความต้องการของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และมีงบประมาณให้เพียงพอในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร

## กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ รศ.ดร.ชัชรี นฤทุม ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ดร.ศิริวรรณ แฉงฉ่า คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และดร.สุกัญญา คลังสินศิริกุล คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างมาก รวมถึงเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอโพธาราม และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีในด้านการให้ข้อมูล เพื่อประกอบเนื้อหาในการวิจัย ทำให้งานวิจัยนี้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2551. **คู่มือการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติด้านการเกษตร**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.

พงษ์พันธ์ สุนทรวิภาต. 2550. การมีส่วนร่วมของประมงอาสาที่มีต่องานส่งเสริมการประมงในจังหวัดเชียงใหม่.

**วารสารวิจัยเทคโนโลยีการประมง** 1 ( 2): 286-295.

ภัทรพล เฉลิมชาติ และสมัย ศรีหาญ. 2553. **ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาปศุสัตว์ในอำเภอธาดูปนม**. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)

ศุภรา อัครคະสาระกุล. 2543. **ปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในงานส่งเสริมการเกษตรของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. 2546. **เอกสารประกอบการสอน การวิจัยการศึกษาเบื้องต้น**. คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

สุวิสาห์ กันตอนันตพร, สนิษฐา ครุฑเมือง แสนเสริม, และบำเพ็ญ เขียวหวาน. 2555. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี. น. O -ST 015 1-14. ใน **รายงานการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2**.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพฯ.

อนันต์ ลีลา. 2546. **ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เอกมน โฉะภาณจารย์. 2547. **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข เขตธนบุรี**

**กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.